

MARTÍ DOMÍNGUEZ

El perquè de tot plegat

LLOSA

“Aquestes xacres –guerra, malaltia, fam, etc.– han d’acuar, se’m va ocórrer, tant en animals com en persones. Així que vaig pensar que la causa que aquestes foren menys patents en l’èsser humà que en els animals era degut a la rapidíssima multiplicació d’aquests; i mentre meditava vagament sobre aquest fet va llampegar sobre mi la idea de la supervivència del més apte: que els individus eliminats per aquestes plagues havien d’ocupar un nivell inferior als dels supervivents. Durant les dues hores que varen transcórrer fins que vaig deslliurar-me de l’atac de febre, vaig concebre quasi tota la teoria.” El text no és de Charles Darwin, com potser algun lector haurà suposat, sinó d’Alfred Russel Wallace, que, durant un atac de febre groga a les illes de Malàisia, va arribar a les mateixes conclusions que l’autor de *l’Origen de les espècies*. Wallace, a l’endemà, va escriure un esborrany de la seua teoria i li’l va enviar a Charles Darwin, que fins aquell moment encara no havia fet públiques cap de les seues idees evolucionistes.

La història de com Darwin i Wallace varen coincidir simultàniament en una mateixa idea és ben coneguda. François Jacob, en el seu excel·lent llibre *La lògica del vivent* (reeditat per Tusquets), comentava: “Durant molt de temps ens formulàrem la pregunta sobre què hauria passat en el pensament científic si Newton haguera estat recol·lector de pomes, Darwin capità de vaixells i Einstein llanterner com ell mateix manifestava haver volgut

ser. (...) Quan una formulació es manifesta massa aviat, com la de Mendel, ningú no li presta importància. Quan es converteix en viable per a un reduït nombre d’especialistes, llavors apareix en diferents llocs alhora.” Siga com siga, és ben curiós descobrir com Wallace s’explicava també en termes de la supervivència del més apte; fins l’extrem que, en certa manera, es podria dir que la formulació de la idea evolutiva per part de Darwin va resultar més *apta* (més documentada) que la de Wallace, i tan sols per això avui parlem de darwinisme en lloc de wallacisme. I, tanmateix, no deixa de sorprendre aquesta aleatorietat en el moment de nàixer i desenvolupar-se una nova hipòtesi, aquesta frivolidat que permet que un descobriment fabulós descanse sobre tantes circumstàncies inescrutables.

En un article publicat recentment a la revista *Oecologia*, es demostra com una espècie de saltamartins ha après a alimentar-se de la rutàcia *Ptelea trifoliata* per tal de resultar verinosos als seus depredadors. Els saltamartins que no han menjat d’aquesta planta són ràpidament devorats per llangardaixos del gènere *Anolis*. En canvi, si han menjat es transformen –en paraules de l’autor de l’article– en una mena de “donuts gelatinosos farcits de toxines”. I pensava en aquesta curiosa circumstància mentre observava el comportament d’un escarabat conegut pels naturalistes amb el nom d’*Ocypus olens*: quan el prens amb els dits mou l’abdomen, llarg i moll, com si es tractara de la cua d’un escorpió i com si et volguera clavar el fibló metzinós. Antoni Maria Alcover, al seu fabulós *Diccionari*, comenta amb una certa perplexitat que a les Balears aquest escarabat rep la denominació d’escorpió negre (“un animal totalment diferent a l’escorpió blanc”, escriu), i és ben possible que el bon mossèn mai no arribara a capir ben bé el perquè del nom.

Són coses de la supervivència del més apte, coses de l’espardidora lluita per la vida. Aquell gest de moure l’abdomen d’una manera amenaçadora va resultar sorprenentment útil i adaptatiu a alguns dels ancestres d’aquests escarabats, els gens dels quals foren seleccionats. Llangardaixos i ocells en el moment d’atacar-los es veuriu sorpresos al davant del teatre escorpinesc i bufanúvols d’aquests insectes, i així aquests guanyarien el temps suficient per escapolir-se i –vet ací el més important– sobreviure. I quelcom semblant s’esdevindria amb els primers saltamartins que menjaren d’aquella rutàcia, que en el moment de ser atacats regurgitaven ràpidament el contingut tòxic del seu estómac. Aquesta és un poc la sorpresa del gran espectacle de la naturalesa: que la seua prodigiosa diversitat, les seues belles metàfores, els seus mil noms, no són més que el resultat de l’atzar i de la més senzilla viabilitat. Quelcom molt semblant al que s’esdevé, d’altra banda, amb la gènesi de les idees humanes.